

15 KASIM 2022

DİYARBAKIR KADIN KAPALI HAPİSHANESİ MAHPUS GÖRÜŞME RAPORU

Hazırlayan Av. Özlem Ender, Av. Gulan Çağın Kaleli

**BASIN VE HUKUKTA HAKİKATLERİ
ARAŞTIRMA DERNEĞİ**

GÖRÜŞÜLEN MAHPUSLAR

Safiye ALAGAŞ, Remziye TEMEL, Elif ÜNGÜR, NEŞE TOPRAK, Derya REN

Dernek avukatlarımızdan Özlem Ender ve Gulan Çağın KALELİ 15.11.2022 günü Diyarbakır Kadın Kapalı Hapishanesi'nde 16.06.2022 ve 25.10.2022 tarihlerinde tutuklanan gazetecilerle bir görüşme gerçekleştirmişlerdir.

Tutuklandıkları andan şimdiye kadar cezaevinde yaşamış oldukları zorluklar ve hak ihlalleri avukat arkadaşlarımız tarafından mahpusların anlatıları çerçevesinde kayıt altına alınıp raporlaştırılmıştır. Rutin bir hak ihlali uygulamasına dönen 'Çıplak Arama'dan koğuş içi gözetimlere kadar geniş bir yelpazede aktarılan hak ihlallerini şu başlıklar altında ele alabiliriz:

- 1-Çıplak Arama
- 2-Tedaviye Erişememe/Hastane Sevk Sorunu
- 3-Temizlik ve Sıcak Suya Erişim Sorunu
- 4-Isınma Problemi
- 5-Özel Alanlarının Gizliliğinin İhlali
- 6-Kantin ve Alışveriş Sorunu
- 7-Haber Alma Hakkının Sınırlandırılması
- 8-Ortak Alan ve Sosyal Faaliyetlerin Kısıtlanması

1-Çıplak Arama

Görüşülen tüm mahpuslar, öncelikli olarak hapis haneye kabul işlemleri sırasında çıplak arama uygulamasının dayatıldığını aktarmışlardır. Bu uygulamanın insan onuruna aykırı bir davranış olduğunu belirtmiş olmalarına rağmen, bu uygulamadan vazgeçilmediğini ifade etmişlerdir. Bu uygulamanın bir sonucu olarak, çıplak aramayı kabul etmeyen mahpusların kötü muameleye maruz bırakıldıkları görüşme esnasında tarafımıza aktarılmıştır.

25.10 2022'de tutuklanan Derya Ren de çıplak arama dayatmasına maruz bırakılmış olup, uygulamayı kabul etmeyince gardiyanlar tarafından kendisine kötü muamelenin uygulandığını aktarmıştır. Maruz bırakıldığı kötü muamelenin belgelenmesi için cezaevi revirine başvurmuş, ancak orada bulunan sağlık görevlisinin, **'sıkı kelepçeden kaynaklı morarma ve şişkinliğin'** normal olduğunu ve çıplak arama uygulamasının herkese uygulandığını kendisine söylediğini ve saçının çekildiğini belirtmesine rağmen bedeninde yer alan şiddet emarelerinin üzerinde çok durmadığını belirtmiştir.

2-Tedaviye Erişememe/Hastane Sevk Sorunu

Sağlık sorunları yaşayan ve kronik rahatsızlıkları bulunan mahpusların hastane sevklerinin "dolu" olduğu gerekçesi ile sürekli ertelendiği tarafımıza aktarılmış olup sevk sırası gelen mahpusların ise çift kelepçe uygulanarak hastaneye götürüldüğü ifade edilmiştir.

Bu durumun psikolojik olarak kendilerini zorladığını, hastane koridorlarında birçok kişinin arasından kollarından tutularak götürülmenin kendilerini kötü hissettirdiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca gazeteci Remziye TEMEL, guatr hastası olmasına rağmen tutuklandığı günden bugüne kadar ilaçlarının verilmediğini ve bu nedenle sürekli olarak baş dönmesi, titreme ve göz kararması sorunu yaşadığını belirtmiştir.

3-Temizlik ve Sıcak Suya Erişim Sorunu

Kısıtlı alanlarda kalabalık şekilde yaşamamanın en büyük handikaplarından biri de temizlik ve hijyen sorunu konusudur. Özellikle kış aylarında sıcak suya erişim sıkıntısı bu sorunu daha da arttıran bir konudur. Görüşülen mahpuslar sıcak suya erişimin yaklaşık 2 haftadır (görüşme tarihi itibarıyla) çok kısıtlı ve belirsiz saatlerde verilmesi sebebiyle zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Görüşmenin gerçekleştirildiği tarih itibariyle, sabah 06:00-06:30 saatlerinde sıcak verildiğini, 09:00'a kadar da suların soğuduğu aktarılmıştır. Akşamları ise 16:00 civarında sıcak suyun yalnızca 1 saat verildiği aktarılmıştır. Belirtilen saatler içerisinde verilen suyun temizlik, banyo vesaire gibi ihtiyaçların giderilmesi için çok yetersiz olduğu aktarılmış olup; suyun verildiği saatlerin de devamlı değişiklik gösterdiğinin altı çizilmiştir.

4-Isınma Problemi

İfade edilen sorunlarla birlikte, koğuş içindeki peteklerin genellikle yanmadığı, yalnızca akşam saatlerinde ve çok az açıldığını bu nedenle çok soğuk olduğu aktarmışlardır. Kendilerince bu sorunu aşabilmek ve ısınmak için kıyafet istediklerini ancak kıyafet kotasının da çok az olması sebebiyle yeterince kışlık kıyafet bulunduramadıkları için ısınma konusunda ziyadesiyle zorluk çektiklerini ifade etmişlerdir.

5-Özel Alanlarının Gizliliğinin İhlali

Görüşülen mahpusların aktardıkları çerçevesinde yaşadıkları en büyük sorunlardan birinin de koğuşun içini, banyo ve lavaboyu gören kameraların olduğu anlaşılmıştır. Bu sorunun çözülmesi için hem idareye başvurmuş olup hem de Kamu Baş Denetçisinin yapmış olduğu ziyarette dile getirmiş olmalarına rağmen sorunun çözülmediği ifade edilmiştir. Gardiyanlarla görüşüldüğünde ise "Sizi izleyenler de zaten kadın memurlar." şeklinde karşılık aldıklarını, kadın ya da erkek memur fark etmeksizin 24 saat izlenmenin bir taciz ve özel alanların gizliliğinin ihlali olduğunu ifade edip sorunun bir an önce çözülmesini beklediklerini aktarmışlardır.

6-Kantin ve Alışveriş Sorunu

Bir 'kapatılma' süreci yaşadıkları ve bu süreçte temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri tek yerin hapisane kantini olduğunu ifade eden mahpuslar,

kantin fiyatlarının da çok pahalı olması nedeniyle meyve ve sebze gibi sağlıklı beslenebilmeyi mümkün kılacak besinleri almakta güçlük çektiklerini aktarmışlardır. Dağıtılan yemeklerde hijyen konusunda bir sorun yaşanmadığı belirtilmekle birlikte, yemek olarak sürekli karbonhidrat ağırlıklı beslenmek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Makarna, pirinç, bulgur, nohut, kuru fasulye gibi yemeklerinin sürekli olarak verildiğini, bu nedenle sağlıklı beslenebilmenin koşullarının ortadan kalktığını aktarmışlardır. Verilen yemeklerde de özellikle, makarna, pirinç ve bulgurun devamlı olarak soğuk geldiği aktarılmış olup; son günlerde hem öğlen hem akşam yemeği olarak günde 2 öğün olmak üzere bamyaya verildiği ifade edilmiştir. Bu aktarılanların bir yemek seçme ya da talep etme ifadesi olmayıp, kantin üzerinden geliştirilen fahiş fiyat uygulaması ile oradan alışverişin imkanının kısıtlandığı ve kendilerine verilen yemeklerin de yaşadıkları 'kapatılma' süreci nedeniyle sağlık durumlarını riske ettiğini ifade etmişlerdir.

Tedavi hakkına erişimin bu kadar zor ve sınırlı olduğu bir alanda sağlıklarını düşünmek zorunda olduklarını ifade etmişlerdir.

Bununla birlikte, sınırlı bir tüketimleri olmalarına rağmen yüksek gelen elektrik faturaları nedeniyle DEDAŞ'a dilekçe yazılmış olup, henüz yanıt alamadıklarını aktarmışlardı.

İaşe bedelleri ise 17,00 TL'den 22/27,00 TL'ye çıkarılmış olup, tutukluluğun yanı sıra ekonomik olarak da sıkıntı yaşamaları sebebiyle 'kapatılma' mekanının daha da yaşanmaz bir hale getirildiği gözlemlenmiştir.

7-Haber Alma Hakkının Sınırlandırılması

Görüşülen mahpuslar, haber alma haklarıyla birlikte, bir de gazeteci olduklarını ve dışarda olan bitene dair sağlıklı haber almak istediklerini ifade etmişlerdir. Ama buna rağmen, istedikleri gazetelerin hiçbirine ulaşamadıklarını ve yalnızca Cumhuriyet ve BirGün

gazetesinin verildiğini; TV kanallarından da A Haber, CNN Türk, HaberTürk, FOX Tv gibi kanalların çektiğini ve buralardan haber alıp, gündemi takip edebildiklerini aktarmışlardır.

8-Ortak Alan ve Sosyal Faaliyetlerin Kısıtlanması

Aktarılan mevcut sorunlarla birlikte, mahpusların koğuş dışına sadece revire giderken çıkabildikleri, ortak alan ve sosyal faaliyetlerin hepsinin yasaklanmış olması sebebiyle ciddi zorluklar yaşadıklarını aktarmışlardır. Bahsi geçen sorunun çözümü için hapisane müdürü ile yapılan görüşmede "2 teröristin yan yana gelmesine dahi izin vermeyeceğim" şeklinde hukuken suç olmanın ötesinde hiçbir anlam ifade etmeyen söylemlere maruz bırakıldıklarını ifade etmişlerdir. Yine devamla, yaz aylarında görüşe terlik ve/veya sandaletle çıkılma dayatması, kış aylarında da gardiyanlar önünde ayakkabıların ters çevrilip silkelmesi ve daha sonra giyilmesi şeklinde mahpusları rencide edecek uygulamalar olarak anlatılar çerçevesinde not edilmiştir.

ÖNERİLER

- Tutuklama, mahpusların yalnızca fiziksel koşullarını kısıtlayan bir fiildir. Ancak hapishane idaresi ve savcılıklar mahpusların temel ihtiyaçlarının karşılanması için uygun koşulları yaratmakla yükümlüdürler.
- İnsan onuruna aykırı davranışlar, yetkililer tarafından normalleştirilemeyeceği gibi mahpusların bu uygulamalara karşı itirazlarını dinlemek, etkin soruşturma yapmak ve sorunları çözmek zorundadırlar.
- Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları'nda (Nelson Mandela Kuralları) da belirtildiği üzere;

*Bütün mahpuslara insanlık onuru ve değerine içkin saygıyla davranılır. Hiçbir mahpus, gerekçesi ne olursa olsun işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ve cezaya maruz bırakılamaz ve bütün mahpuslar böylesi muamele ve cezaya karşı korunur. (alıntı,Md.1)

*Mevcut kurallar, taraf gözetmeden uygulanır. Irk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka bir görüş, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ya da diğer bir statü temelinde bir ayrımcılık yapılamaz. Ayrımcılık yasağı ilkesini hayata geçirebilmek için, hapisane yönetimleri, özellikle hapisane ortamındaki en kırılgan kategoriler dahil, mahpusların bireysel ihtiyaçlarını dikkate alır. (alıntı,Md.2)

*Hapislik ve kişilerin dış dñnyayla ilişkilerin kesilmesiyle sonuçlanan diğer tedbirler, bu kişileri özgñrlüklerinden yoksun bırakarak, kendi kaderlerini belirleme hakkını ellerinden aldığı için sıkıntı vericidir. Bu nedenle hapislane sistemi, olaya özgñ olarak haklı görñlebilir ayırma ya da disiplin gerekçeleri hariç, böylesi bir duruma içkin ıstırabı, daha ağır hale getiremez.
(alıntı,Md.3)

KAYNAKLAR

- 1) Kapak foto: Carlos Latuff
- 2) Nelson Mandela Kuralları

